

Waterrijk vraagt om robuuste bestuurders

MARIJKE KLOOSTERMAN*

In het deelonderzoek 'Waterrijk' van de jonge vereniging Deltametropool wordt gekeken naar de mogelijkheden om het Groene Hart om te vormen tot gebied dat, meer dan de huidige combinatie van veenweiden en droogmakerijen, gelegenheid biedt tot natuurbeleving en recreatie. Reageren op dit onderzoek is niet mogelijk zolang de resultaten nog niet bekend zijn. Puttend uit de adviezen van de Raad voor het Landelijk Gebied, kan wél op voorhand worden aangegeven wat belangrijke uitgangspunten voor het Groene Hart, en dus voor Waterrijk, zouden moeten zijn.

In het landelijk gebied gaat het veelal om de afweging tussen algemene waarden, collectieve belangen en de langere termijn enerzijds en het meer individuele, plaatselijke en korte-termijn-belang anderzijds. Daarvoor zijn, zeker in gebieden als het Groene Hart, robuuste bestuurders nodig. Bestuurders moeten daar niet alleen politici zijn, die zich richten op de eerstvolgende verkiezingen, maar ook staatslieden met zorg voor toekomstige generaties; staatslieden die ergens voor staan en burgers het zicht op de verdere toekomst verschaffen als hun eigen zicht daarop wordt belemmerd door het belang van hier-en-nu.

Waar het landelijk gebied níét mee gebaat is zijn extra bestuursniveau's en ad-hocverbanden. Juist samenhang en continuïteit gedurende langere tijd zijn van belang. Het ontstaan van onderling concurrerende verenigingen en verbanden, zoals de Vereniging Deltametropool met Waterrijk ten opzichte van het Platform Groene Hart lijkt te zijn, draagt niet bij aan de helderheid en bestuurbaarheid van het gebied. De noodzakelijke consistentie in beleid en uitvoering raakt zoek en daarmee het draagvlak onder de bevolking voor welke ingrepen en keuzen dan ook, hoezeer die ook gericht zijn op duurzame kwaliteitsverbetering. Draagvlak voor behoud of versterking van een gebied als het Groene Hart wordt verder in belangrijke mate bepaald door hoe het gebied functioneert, hoe mensen zich ermee kunnen identificeren en het kunnen beleven. Het landelijk gebied kan en moet worden versterkt door een duurzame relatie met stedelingen aan

te gaan. Stimulering van recreatief medegebruik, zodat men de waarden van landschap en cultuurhistorie kan leren kennen, is een 'conditio sine qua non'. Grote aaneengesloten (nieuwe) bos- en natuurgebieden, landgoederen en buitenplaatsen kunnen het Groene Hart verder versterken. Veel projecten in het genoemde Ontwikkelingsprogramma dragen daaraan nu al concreet bij. Het ware gewenst Waterrijk in dat gemeenschappelijke kader te plaatsen.

Alle veranderingen in inrichting en gebruik van het Groene Hart hebben grote invloed op de landbouw in dat gebied. Deze beslaat nu nog bijna zeventig procent van de totale oppervlakte aan cultuurgrond. De landbouw kan een rol in het beheer van de open ruimte blijven vervullen, maar schaalvergroting en verdere rationalisering liggen niet voor de hand. Het gebied wordt steeds belangrijker voor de stedelijke bevolking en primaire agrarische productie is, onder andere door hoge grondprijzen en milieuriichtlijnen, vaak niet meer economisch rendabel. Er zullen andere, creatieve bedrijfsvormen moeten ontstaan. En dat kan ook! Er is al veel gaande op het vlak van recreatie en productontwikkeling en dit zal zich in de toekomst nog verder ontwikkelen. Door veranderingen in individuele recreatieve behoefte kunnen bijvoorbeeld commerciële coöperatieve stadsboerderijen ontstaan: een soort supervolkstuinen, waar stedelingen individueel of gezamenlijk en onder begeleiding van een boer voor eigen gebruik en voor de markt voedsel produceren; bedrijven waar je een dier of een

fruitboom kunt leasen. De boerderij is tegelijkertijd een dienstverleningscentrum met een kindercrèche en overnachtingsruimte.

Dit lijkt een utopie, maar in het Duitse Beieren zijn inmiddels op dergelijke bedrijfsvormen gestoelde nieuwe gemeenschappen ontstaan. Niet alleen op basis van nieuwe individuele behoeften, maar ook vanuit meer collectieve belangen richten bedrijven zich op maatschappelijke dienstverlening. Daarbij kan het gaan om bijdragen aan landschap, flora en fauna, maar ook aan gezondheidszorg of waterbeheer. Voor deze 'producten' zouden de producenten via overheidsbijdragen of via de markt een vergoeding moeten ontvangen op basis waarvan grote delen van het Groene Hart duurzaam en conform de wensen van de gemeenschap kunnen worden beheerd.

Er is veel in beweging in het gebied. Dat noopt tot het zoeken naar een 'vaste' basis voor het beoordelen en afwegen van alle ontwikkelingen, plannen en voornemens. Daarvoor zou 'het landschap' als uitgangspunt gekozen moeten worden, zodanig dat aan veranderingen, van welke aard dan ook, als voorwaarde wordt gesteld dat zij bijdragen aan de omgevingskwaliteit. Het landschap moet dan overigens niet worden opgevat als zomaar een 'waarneembaar deel van de wereld', maar een karakteristieke ordening van elementen met een eigen samenhang die gebonden is aan tijd en plaats. Dat is in de verschillende delen van het Groene Hart ook duidelijk te zien. Echter, waardering van landschappen is in belangrijke mate subjectief en veranderlijk.

Het landelijk gebied zal dan ook altijd een omstreden gebied zijn, geen idylle. Landschappen zijn de tijdelijke uitkomst van een coproductie van de mens en zijn natuurlijke omgeving. Zonder economische activiteiten zullen zij daarom fossiliseren en vervreemden we ervan. Die activiteiten moeten echter wel zo worden ingebed, dat zij een versterking zijn. Daarbij moeten voortdurend keuzen worden gemaakt, gebaseerd zijn op een gezamenlijk streven naar kwaliteitsverbetering. Het spreekt voor zich dat de bestuurscultuur daarbij van doorslaggevend belang is.

* Marijke Kloosterman is als adjunct-secretaris werkzaam voor de Raad voor het Landelijk Gebied